

Regeneration and Rejoicing

שבועות תשע"א

Sponsored by Mrs. Leibowitz to commemorate the Yartzheit of both her Father, Reuvan, ha Levi, ben Yaakov z'l and her father-law, Aryeh Leib ben Sender Asher z'l

שיב פסקי סימן תצר - חג השבועות תשובות

2 סדר התענית - אלו חזו כ"ט

יום הבכורים - על שם המנהג החדשה, לחם תנופה שתיים שמכונים למקדש. היא מתרת הדיש להביא ממנו מנחות למקדש. וביום זה מתחילה עונת הבכורים שכל אחד לוקח מראשית כל פרי האדמה משבעת המינים שנשתבחה בהם א"י, עם אותם בטנא ומביאים בית ה'. ולקח הכהן הטנא מידו והניחו לפני מזבח ה' אלקים.

11 כמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שטפא פת לאכול חרש חרע, וקצר ועמר ורש, חרה וברר, ושתן וחרקוד, ולש ואפה, ואחר כך אבל.

אולם כל זה קרה רק בעקבות חטאו של אדם הראשון. אז ירדה מארה לעולם, והאדם נענש בקללה (בראשית ג, יט): "בזיעת אפונך תאכל לחם", ולפיכך מאכלו העיקרי דורש ממנו הרבה טירחה ויוע עד שיוכל ליהנות ממנו.

זהו עומק מה שאמר חז"ל שהעץ ממנו אכל אדם הראשון של חיטה היה. באימרה זו ביקשו חז"ל לאמור, שער החטא גם החיטה היתה ערוכה ומוכנה למאכל לפני האדם, בדיוק כמו פירות העץ, באשר האדם בן העדן היה בשיא שלימותו, וכל יגיעה וטירחה גופנית להשגת מזונו היתה ממנו והלאה. גם מעט הטירחה שעל האדם לטרוח כיום במטע פירותיו, לא היה אז בעולם, באשר כל ענין היגיעה הגופנית לא נולד אלא בעקבות החטא.

מובן שלשוני שבהפקת המזון היו השלכות במישור הרוחני. אדם הראשון, שלפני החטא היה משוחרר לחלוטין ממלאכה, היה פנוי כולו לעבודת ה'. ואכן ב"זוהר" הקדוש מבואר שהפסוק שנאמר על אדם הראשון (שם ב, טו): "ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה", אינו מתפרש במובן של עבודה גופנית, אלא מבהינה רוחנית: "לעבדה - במצוות עשה, ולשמרה - במצוות לא תעשה". המתכונת האידיאלית שהוכנה לאדם הראשון היתה שכאשר

5

יעמוד על הגובה הרוחני כראוי לו, כל מלאכת חומר לא תיחדש ממנו, וכל העולם התומרי יעמוד הבן לפקודתו, כיואה למי שכל מעייניו בחפצי שמים. רק לאחר הקלקול נוצר השוני שבין עצי הפרי והחיטה.

המקרה הגדולה של האנושות היא שהאדם עוד ישוב לגן העדן, ושוב יתקשר כולו לעבודת ה'. או יחזור לקדמותו המצב האידיאלי שבו גם החיטה תהיה כפרי, וכעין שאמר חז"ל (שבת ל, ב) "שעתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות", וזכר לא יהיה לטירחה ולגיעה שבהשגת המזונות.

חג העצרת הוא המבשר מהפיכה אדירה זו שבמצב האנושות, על מצב ישראל בעת מתן תורה נאמר (תהלים פב, ו): "אני אמרתי אלקים אתם", כאשר אז הם הגיעו למלוא שלימותם, ואפילו מלאך המוות לא שלט בהם, כפי שהיה אצל אדם הראשון לפני חטאו. אלא שמעשה שטן הצליח ובעקבות הטא העגל שוב נפלה האנושות מדרגתה העילאית.

*אכן כל שנה בהגיע זמן מתן תורתנו, אנו אמורים לחזור לנקודת התחלה שבסיני שבה התעלו ישראל להיות כמלאכי השרת ולמעלה מהם, ובעקבות כך גם כל הבריאה תפעל ללא דופי וללא צורך בטירחה כלשהי.

זהו עומק מה שאמר חז"ל שבעצרת נידונין על פירות האילן. כוננת דבריהם היא שבחג השבועות הדין הוא לא רק על כמות היבולים שיצמחו, על גודל התפוחים או על טעמם של האפרסקים, אלא על צורת העולם המתוקנת שלקראתה אנו כמהים, המתבטאת כאמור באופי הפירות. הסגולה לכך היא רוקא הבאת שתי הלחם מן החיטים, כאשר דוקא בתבואה ניכרת הקללה שירדה לעולם בעקבות החטא הקדמוני. לכן דוקא בתבואה יבולת בעתיד תיקון העולם המצופה, משום שכאשר ישובו ישראל לרום דרגתם כבעת מעמד הר סיני, התבואה שוב תשוב להיות כפרי הארץ לטוב ולתפארת.

אמנם יש להקפיד לא לקצוץ ענפים מאילני פירות, כי יש⁶⁰ הסבורים שיש איסור בקציצתן משום "לא תשחית את עצה" (דברים כ"י י"ט), אף שאינו קוצץ רק הענפים ואינו עוקר את השרש.

להעמיד ענפי אילן בביה"ב ובבתים
1. שם: ונהגים לשטוח עשבים בשבועות בביה"ב ובבתים, וכמ"ב (סק"י) שכמו"כ נהגין להעמיד אילנות לזכר שבעצרת נידונים על פרח

האילן והגרא ביטל מנהג זה משום שהרא עכשו חק העמים, רש"י שכתבו שאין לחשוש לזה, כי כל מנהג שיש בו איזה טעם ואינו נחזק בעלמא אין לחשוש בזה משום

359

פעמי מועד * שבועות

ומדי-הדין בנושא זה כמו מאלה נשאלת עוד שאלה יסודית: מאחר שבעצרת נחשב כיום הדין על פירות האילן, מדוע אמרה התורה להביא שתי הלחם מן החטים, ולא מנהג כלשהי שתיכלול את פירות האילן? שאלה זו אינה חדשה, וכש⁶¹ בפירושו (ראש השנה, שם) כבר העלה אותה. אחת התשובות שהוא משיב על כך היא שרבי יהודה הולך בענין זה לשיטתו, שהוא סבור (סנהדרין ע, ב) שהעץ שאדם הראשון אכל ממנו היה חיטה, ואם כן אף החיטה נחשבת לפרי.

אולם תשובה זו גופא מוסיפה תמיהה על תמיהה, מה טעם יש להביא כיום מנחה מן התבואה? כיון שכאמור מנחה זו עשויה להחיל את הברכה בפירות של ימינו, היה מן הראוי להביאה מן הפירות של היום, ולא מן החיטה, שרק בזמנו של אדם הראשון היתה נחשבת כפרי? על כל אלו מבקשים אנו לדעת, האם לעובדת היות העצרת יום דין על פירות האילן, יש קשר כלשהו לעובדה שחג השבועות הוא זמן מתן תורתנו, או שמא רק "במקרה" נודמנו שני אירועים יסודיים אלו לפונדק אחד?

3

מהלך יסודי בענין זה המציא לנו ר' צדוק הכהן מלובלין ("פרי עדיק", שם) וממנו פינה ויתר להבנת אופיו של יום הדין שבעצרת.

הוא מסביר כי תמורה יסודית התחוללה בעולם בעקבות חטאו של אדם הראשון. עד אז היה מאכל האדם מבוסס על פירות בלבד, הרי מקרא מלא ויבר הכתוב (בראשית ב, ח) "ויטע... גן בעדן", ומושג הנטיעה שייך באילנות בלבד. רק אחרי שהאדם חטא וירד מדרגתו, נגזר עליו להתקיים על התבואות. ההבדל בין פירות ותבואות מתבטא לא רק בצורה החיצונית, אלא בעיקר באופי הפנימי השונה. פירות כשהם גדלים ומגיעים לגמר בישולם הם *דרך כלל מוכנים לאכילה, ללא צורך בטירחה יתירה להכשרתם למאכל, גם הטורח שבגידול הפירות הוא מועט יחסית, באשר-לאחר שהעץ כבר נותן פירות, הוא מניב אותם מדי שנה בשנה, ללא צורך בהזישה או בנטיעה מחודשת. אכן במישור תבואות הארץ התמונה שונה בתכלית. התבואה היא אמנם מקור המזון העיקרי של האדם, אולם מה רבה הטירחה שעליו להשקיע כדי להפיק מן האדמה את לחמו, כדברי בן זומא (ברכות נח, א):

ומפורש איתא כן בשליה מסכת שבועות וז"ל שם בשם ספר תולעת יעקב, וזע כי כמו שבר"ה רצה הקב"ה להשגיח ולדרוש מעשי בני אדם כי הוא יום הבריאה הראשונה וחיידוש העולם וכמו שתקנו לומר זה היום תחילת מעשיך כדברי ר"א שאמר בתשרי נברא העולם כן רצה בינם מתן תורה שהוא מורה על חיידוש העולם להשגיח ולדרוש על מעשה העולם ולדונו על פירות האילן וכו' וכבר ביארנו כי הפירות ההם הנשמות הפורחות מאילנו של הקב"ה והעולם נצונו בימים אלו על התורה שנתנה בו שבטלו עצמם ממנה והוא אמרם על פירות האילן בלא השלימם בתורה ומצות עכ"ל.

מא"י יצ"ל

משמו של הרה"ק ר' ברוך ממזיבתי זצ"ל נמסר, שאמר כי מתיירא הוא מהדין של חג השבועות יותר משהוא מתיירא מהדין של ראש השנה, בראש השנה עיקר המשפט הוא על גשמיות, אולם בשבועות זהו דין על רוחניות, ואם כן הוא ענין משמעותי הרבה יותר.

כך הוא בכלל, וכך הוא גם בפרט. מקובלנו שלכל אהר מישראל חלק יהודי משלו בתורה. זהו הבקעה שבה עליו להתגבר וזהו החלק היהודי המתאם לשורש גשמתו. אכן חלק זה מצוי בו רק בכח תליו להוציאו מן

הכה אל הפועל. וכחג השבועות כל אדם נידון לכמה טייעתא דשמיא זכה כדי שחלקו זה אכן יתגלה יופיע.

אכן לכשנתעמק בדברים, נמצא שהם משלימים את האמור לעיל, שזהו יום הדין על חלק התורה הניתן לכל יהודי. כשמדובר על חלק התורה שבו זוכה כל בן ישראל אין הכוונה רק לזכיה כמותית, אלא להתקשרות פנימית של נפשות ישראל אל התורה, ועל ענין זה נסוב הדין של חג השבועות.

מה שמתבקש מהאדם הוא, שלא רק יצבור תורה או מצוות בכמות, אלא שיתקשר לתורה בכל יישותו. זהו הדין על הנשמות הנגור בוג השבועות, ועל התקשרות זו נאמר שהיא עושה פירות, באשר תולדותיהם של צדיקים מצוות ומעשים טובים (וראה גם דברי הישפת אמת תרמ"ג).

דין עקרוני כזה מעצם טבעו מחייב הערכות נפשית לקראתו, רק כך ניתן לזכות להתקרב לעץ החיים של התורה, לגעת בו ולאכול מפירותיו, ועל ידי כך לזכות לאור באור החיים לעולם.

מה נפלאו דברי הישפת אמת (תרי"ה מדיה ענין מילה רות) בהתייחסו לפסוק (משלי יג יב): "ועץ חיים תאוו באה":

כשמחדבקין בעץ החיים כראוי, יכולין להגואל בכל רגע...

נכ אמונה עתיד

כתוב במג"א סי' תצ"ד וז"ל - נוהגין להעמיד אילנות בביהכ"ו ובבתים. וז"ל הטעם שיחירו

שבעצרת נידונין על פירות האילן ויתפללו עליהם. עכ"ל. ופשוט שמעמידין אילני סרק ע"י הרחק שהרי

אי אפשר להעמיד אילני פירות משום כל חשחית. מיהו נראה בעוה"י ע"פ התיקון (מקון ג"ה דף נה)

כשבועות יתקון מגלותא, וכו' נהעניד אורו של מלך המשיח וקורין בו מגילת רות. והנה הובא ברש"י פי

בהקדתי על הפסוק ועץ השרה יתן פריו ורשת תרי"ב. עתידין אילני סרק להרציא פירות. ולפי"ו י"ל דאנו

מכניסין את האילני סרק דוקא בכיהכניס ובבתים ובתפללים עליהם שהם יציאו פירות וממילא נצו

בתוך תפלה זו, יחול לימות המשיח ותפלה לגאולה. רק אם אין אנו זכאין לזה מצד עצמנו יעשה למען

ואילנות כמש"כ חז"ל אדם בזכות בהמה.

מגלת רות מספרת לנו על הארועים הסובבים את לידתה של מלכות בית דוד, שממנה עתיד משיח צדקנו לצאת. מגלה זו נקראת בזמן מתן תורתנו - האם יש קשר בין זמן מתן תורה לביאת המשיח?

כולנו מתכים ומצפים לביאת הגואל, אך מה אנו מקוים ממנו?

האם אנו מייחלים לביאתו, כדי לפתור את הכעיות השונות המטרודות אותנו? כדי שיביא את החולים? כדי לזכות בעצמאות מדעית? לא ולא!

יועיס דברי הרמח"ל בספר מסלת ישרים: "לא נברא האדם אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו" - אין אנו נמצאים כאן בעולם הזה כדי לעבוד, כדי לאכול, כדי להרויח, כדי ליהנות; למרות שזהו עיקר עיסוקינו, מכל מקום אין זו התכלית. גם קיום המצוות לא נועד בסופו של דבר. אלא לחכשיר אותנו לעוד הסופי, שנוכה להיות דבוקים בה' באמת, "שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא".

כל התקוות שהזכירו לעיל, למה הן דומות? לתקוות הילד המצפה לאביו החוזר ממרחקים, כדי לזכות בממתקים האהובים עליו... כאן וכאפס הם נחשבים לעומת ההישג האמיתי, "העידון הגדול שבכל העידונים" שאותו נוכה לקבל עם ביאת הגואל: "ימלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

כדי שאדם יקנה ויחל בכל לבו לדבר מסוים, מן ההכרח הוא שלא יהיה הדבר בעיניו "דבר שלא בא לעולם", מושג רחוק שלא חכיר אותו מעולם. ממה מתפעל הלב? ממה שהעייס וראות, ממה שהתוששים מרגישים, אם בראינו לקנות לביאת המשיח בכל הלב, חובה עלינו לתרגם את התקוה למושגים מוחשיים, כאילו אנו רואים לפני עינינו את התגשמות התקוה... מי מסוגל ליחל בלב שלם לביאת המשיח? מי שמסוגל "לתרגיש" את התענוג הגדול והאמיתי שיהיה מנת חלקנו כשתבא הגאולה!

היאך זה אפשרי, מנין ניקח ציור דוגמה לדבר שמעולם לא זכינו לראות ולהרגיש אותו? במעמד הר סיני, זכה כלל ישראל לאותה תנויה עלאית, שתהיה מנת חלקנו לעתיד לבא. לכן, ביים מתן תורה, כשנשמתנו מסוגלת להתעלות ולהרגיש בחוש את החויה של מתן תורה, שהרי גם נשמתנו עמדה שם, אזי הוא הזמן להתחזק גם באמונת המשיח; ואז לא תהיה זו אמונת "יריקה" של אדם הדוא לנחיתותו ומקוה לתגאל מצרותיו, אלא אמונת גיעונו האמיתי והגדול שנוכה אז למלאות.

11 ח"ה ש"ש קה"מ

מוסיף האדמו"ר רבי צבי אלימלך מדינוב זצ"ל, שהמנהג לקשט את הבתים בעשבי בשמים ושושנים, מקורו מבוסס על דברי המדרש שמתאר את בני ישראל, כשעת מתן תורה, כשושנה.

וכך נאמר במדרש (שיר השירים רבה ב', ו'):

"משל למלך שהיה לו פרדס ונטעו שורה של תאנים ושורה של גפנים... ומסרו לאריס... לאחר ימים בא המלך וחציץ בפרדס לידע מח עשה, ומצאו מלא חותין ודרדרים. הביא קצצים לקצו, וראה בו שושנה אחת של וורד, נטלה והריח בה ושבת נפשו עליו. אמר המלך: בשביל שושנה זו ינצל הפרדס".

* - כך העולם... לאחר כ"ו דורות, הציץ חקדוש ברוך הוא בעולמו לראות מה עשה... הביא קצצים לקצו... וראה שושנה של וורד - אלו ישראל... בשעה שאמרו ישראל "נעשה ונשמע". אמר חקדוש ברוך הוא: בשביל שושנה זו ינצל הפרדס - בזכות התורה ולומדיה ינצל העולם".

(בני יששכר)

12 מא"י חז"ל

העיקרון שה"ש"שונים" רומזות לחזרה בתשובה מופיע כבר בדברי חז"ל במדרשם על המזמור (תהלים מה): "למנצח על שושנים לבני קורת". על כך נאמר במדרש (ישוהר טובי):

משל למלך שנכנס למדינה ובאו בני המדינה לעשות לו עטרה של זהב מקובעת באבנים טובות ומרגליות. יצאו ואמרו להם: אין המלך מבקש עטרה של זהב, יש באו שושנים? מיד שמחו בני המדינה.

הכסף והזהב הם מתכות יקרות מאוד, ואם בני אדם יבקשו לעשות מהם עטרה למלך מלכי המלכים, גם אחרי כל מאמציהם עטרה זו תיראה רלה ועלוכה למדי. אולם אם יצליחו לקלוע למלך כתר משושנים, למרות שהחומר אינו יקר מצד עצמו, גם מלך גדול עשוי להתהדר בו. הנמשל ברור. אם יבואו בני אדם להתרצות לקב"ה מצד טיב מעשיהם, ספק רב עד כמה יוכלו

להצליח, שהרי מה חסדנו ומה צדקותינו! אולם בעיני הקב"ה מוצאות חן ודוקא השושנים שאנו מגישים לו. בניגוד לזהב ולכסף שהם מתכות קשות, השושנה היא רכה וענוגה, ודוקא ברכות זו הקב"ה בורר, הרכות המאפשרת לאדם, למרות כל חטאיו ועוונותיו, להשתנות ולשוב בתשובה, היא הנשואת חן בעיני רחמנא, והיא חשובה בעיני בור של שושנים רחניות. (וראה המאמר "למנצח על שושנים").

הדימוי של השב בתשובה לשושנה מופיע פעם נוספת בפרק "שובה ישראל" שנאמר בפי הנביא הושע, שם אומר הנביא את הפסוק (יה. ה): "אהיה כטל לישראל וימרה כשושנה", פסוק זה מתבאר במין חומר בפי האלשיך הקדוש, ב"זהר" הקדוש מבורר כי השושנה היא ירוקה מבחוץ, וגם עלים ירוקים מקיפים אותה מכל עבר, והנה כאשר השושנה נפתחת היא מתגלה במלוא יופיה, לפיכך מדמה הנביא את ישראל לשושנה, אמנם מבחוץ הם לעתים נראים מכוערים ומלוכלכים בעבירות, אולם אם מצליחים לפתוח אותם ולהגיע לפנימיות לבבם מתברר שהם יפים ונאים מאין כמותם.

* מסביר הישמה ישראל" שעל כך נאמר על הקב"ה שהוא "הרועה כשושנים", כלומר שהוא רועה אותנו באמצעות הפנימיות שלנו, שהיא המיד נאה ומהודרת, ומכיון שהקב"ה יראה ללבב, והוא צופה ומביט לפנימיות הנפשות ומוצא שם את נקודת הטוהר שאף פעם אינה מתבטלת, הוא פותח ידו לקבל את תשובתנו.

פעמי מועד ה חוכה - K

כאמור, הפך הטוהר שחתום היה בחותמו של הכהן הגדול מקביל לנקדת הטוהר שבלב היהודי שאף פעם אינה בטילה, ועל כך נאמר "ומנתח קנקנים נעשה נט לשושנים". עם ישראל מכונה כאן בתואר "שושנים", ולא ככדי. התואר "שושנים" הוצמד כאן לישראל, כאשר הוא רומז על סגולתם

X להשתנות ולשוב בתשובה, ועליהם נאמר (שיר השירים ב, טו) "דודו לו ואני לו הרועה בשושנים", (עמדת על כך בהרחבה במאמרו "למנצח על שושנים").

בענין זה כתוב הישם משמואל" (שם): "שושנה יעקב צהלה ושמחה" - הענין דהנה במדרש "למנצח על שושנים - * שושנים", שעשו תשובה ונשתנו, ובימי המן גם כן, כשעשו תשובה והפירו גודל הפגם שנעשה אז, איך היה ביכולת לחיות בשמחה? אך כשעשו תשובה מאהבה, נעשו זיונות בזכויות ומה היתה שמחה.

אבל יש גם מצב אחר שכל אחד יכול לשוב אליו. לחזור למצב של מעמד הר סיני! הרלי נשמות כל ישראל שבכל הדורות, גם של הגרים שבכל דור ודור, היו כולן במעמד הר סיני, וכולן אמרו שם "נעשה ונשמע" (פרקי דר"א פרק מ). אמנם לא כולם היו שם באותה מדרגה, ודאי אינו דומה הינעשה ונשמע" של אהרן הכהן ל"נעשה ונשמע" של דתן ואבירם, אבל סוף סוף כולם קיבלו עליהם עול מלכות שמים. יויען כל העם קול אחד (ויאמרו): כל הדברים אשר דבר ה' נעשה" (שמות כד, ג, ועי' רש"י בפסוק א' שם, שפרשה זו קודם מתן תורה נאמרה, אע"פ שכנתה אחריו). אפשר אם כן לחזור למצב של מעמד הר סיני, לקבל עול מלכות שמים, ולהתנהג כפי שמתחייב מכך.

בני מאמרי חדש סיון, מאמר יששכר

ומעתה כיון שחוש הריח לא נתפגם כל כך בחטא אדם כשאר החושים, על כן לעתיד לבא כמהרה בימינו כאשר יתקן העולם מן חטא אדם בביאת משיח צדקנו, (הוא אד"ם ממש כידוע (ספר הליקוטין האוניו פ"ו) מראשי תיבות אד"ם אדם ר"ד מ"שיח), הנה בזה תגדל מעלתו כחוש הזה אשר נשאר לברכה גם בזמן החטא, או והריחו ביראת ה' ויכחוש הזה תגדל מעלתו מן שאר החושים, נראה לי.

והנה ידוע (חייב קסח) דגם בשעת מתן תורה ניתקן לגמרי חטא אדם, ולולי שעל ידי המעשה חזר הדבר לקלקלו אזי כבר היה נתכשל המוח, והנחם עם כל החושים היו חוזרים לרחניים כמו שהיה קודם החטא בתנות אור, וכמו שיהיה לעתיד כמהרה בימינו (ויאל יב ג) והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע, וכמו שאמרנו ד"ל בפסוק (תהלים פ"ה) אני אכרתי אלהים אתם וכו' (צ"ה ג) אכן (אחר החטא) כאדם וכו', וכיון שכן הוא שכמעט הנכבד נתקן חטאו אדם וכל החושים שנתגשמו שבו לרחניים, ועלתה על כולנה חוש הריח שלא נתפגם כל כך בחטא אדם, הנה כמו שיהיה החוש ההוא לעתיד למעלה ראש אצל מלך המשיח כמו כן היה במתן תורה, על כן אמר המלך החכם כשירת יודים כשושנה בין החושים כן וכו' וכמו שפירשו חז"ל במדרש שהתהלכו סה שושנה

שם 20 נתיבות שבועות שלום

לקבלת התורה, מלבד כל הענינים של זמן מתן תורתנו שהם כאתערותא דלעילא, יום זה הוא אחד בשנה שבו התפקיד של יהודי להתחדש כברי' חדשה, ולהפוך אח כל מציאותו למציאות חדשה, ויש בהקריבכם מנחה חדשה לה, ע"ד מאמר מרן הק' מקורבין וי"ט, שנתעלף פעם בעת שאמר בתפלה מוסף של ש"ק ואת מוסף יום השבת הזה נעשה ונקריב לפניך, ואח"כ כיאר הכוונה נעשה ונקריב פי' אותו עצמנו נעשה ונקריב לפניך, ועד"ז י"ל בפי' בהקריבכם מנחה חדשה לה, את עצמכם הקריבו מנחה חדשה לה, מנחה של התחדשות, וע"פ מאה"ל (שבת פ"ח): כל דיבור ודיבור ששמעו ישראל מפי הגבורה פרוחה נשמתן, הרי שמצינו ענין זה במתן תורה שנבראו מחדש כתינוק שנולד, וכמו כל ההשגות שהיו בעת מתן תורה, גם ענין זה מתעורר בכל שנה ושנה בחג הק' הזה זמן מתן תורתנו, והקרבנתם מנחה חדשה לה, שזה תפקיד החג הק' שיהודי יתחדש בו כברי' חדשה וכאילו נולד מחדש, וזה עיצומו של יום, יום הכבוים, יום ההתחדשות.

17 אור לחג השבועות גדליהו

ח' בירושלמי (ר"ה פ"ד הל"ח) יצבל הקרבנות כתיב חטא ובעלמא חין כתוב חטא, ח"ל * הקב"ה מניין שקבלתם עליכם עול חורב כאילו לא חטאו מינעכם, כמו שבעת קבלת התורה כ"י תורות מליכ"ז ותורות ממלך המות, והיו בניו נקיים מחטא, כן לעולם צעח שמקבל עליו עול חורב לו הקב"ה מקנה חנוה חטאיו, ולא די שמביטם והללך התורה משמרתם של יממא, חלל גם הרושם מהחטאים שעשה נמחק ע"י הקבלת עול, וכלשון המשנה (רפ"ז) ונתחקתו מן החטא, ולא שכבר חמך המשנה שמכשרתו להיות לדיק וחסידי ובודאי לא יחטא אם הוא לדיק וחסידי, חלל כוונת המשנה הוא להחטאים שכבר עשה, שמרחיק את האדם מחלו החטאים, שמסלק ממנו הפגם שנעשה בנשמתו ע"י החטא, [וכמו שידוע בספרים צה"ל שאמרנו חז"ל עבירה גוררת עבירה ש"י החטא נעשה רשע בנשמתו, וט"י לימוד החורב נעשה מרוחק מרושע הזה] חלל יש לדייק לשון בירושלמי של אמרו לומד חורב חלל *קבלתם עליכם עול חורב * שהעיקר הוא הקבלת עול, כי יש הרבה שלומדים חורב חלל * הוא חלל קבלת הסול, והעיקר שמוטל על האדם שיקבל עליו הטול של חורב, וט"י משלה עליו הקב"ה כאילו לא חטא מימיו.

הגאון רבי יעקב עמדין זצ"ל, היעב"ץ, נתן טעם נוסף על שטירת עשבים בחג השבועות:

לבבנו, המנהג הוא זכר למתן תורה שניתנה בהר סיני, שהיה מכוסה בירק, כמו שנאמר (שמות לד, ג): "גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול חהר ההוא".

* מעניין ביותר הוא טעמו של הגאון רבי שמואל עהרנפלד זצ"ל, בעל ה"חתן סופר", המפרש בתקדם מה ששנו חכמינו זכרונם לברכה -

"איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו - זה הריח". נמצינו למדין שחריח הנאה רוחנית הוא.

גם תורה הנאתה של הנשמה היא, כאמור (תהלים יט, ח): "תורת ה' תמימה משיבת נפש".

ביום זה, חג מתן תורתנו, ראוי לרמוז את קבלת התורה, שהיא הנאה רוחנית, בדבר שהנשמה נהנית הימנו: הוא הריח.

אוד חג השבועות דניאל עא

תשאלו כל אדם מה סמלו של חג ראש השנה, יענה: שופר. יום הכיפורים - תענוגות. חג הסוכות - ארבע מינים, פסח - מצה והגדה. וחג השבועות? פרחים, ירק, ריח שושן וענפי יער. בית-הכנסת מקושט, הבימה טובלת בירק, פרחים נעוצים בכתרי ספר התורה. הבית מקושט בפרחים בשלל צבעים - איזה יופי! איזה נוי!

* הפרחים בחג השבועות אינם דין מדאורייתא ואף לא מדרבנן. מנהג ישראל הוא, מנהג קדום עד מאוד. עוד לפני האלפים וחמש מאות שנה, כאשר תמן הרשע קיטגן באוזני אחרשוורש על מנהגי היהודים, הזכיר את מנהגם לעטר את חג השבועות בפרחים. כך מובא במדרש אגדה שהביאו מרן החיד"א זצ"ל.

מהו מקור המנהג? גילו לנו חז"ל, שהר סיני עטה כולו ירק לקראת מתן תורה, פרח בשלל צבעי פרחים! ובעת מתן תורה סיפרו לנו חז"ל, שנתמלא כל העולם כולו ריח בשמים. רבותינו נתנו סימן לדבר: "והדת ניתנה בשושן", אל תיקרי שושן על שם העיר שושן, אלא שושן על שם פרחי השושנים.

וכאן יש לשאול: מדוע היה צורך בנס זה, להעטות את הר סיני במרבד ירק ודשא? הלא לא חסרו ניסים במעמד המרומם והנשגב, שלא היה כמוהו בתולדות האנושות. הלא המעמד היה מפעים ומרעיד נפש עד שנפשם של ישראל פרחה מהם והושבה בנס.

הר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה'. ההר בער באש עד לב השמים, חושך ענו וערפל. ועוד נאמר: "ויעל עשנו כעשן הכבשן ויחרד כל ההר מאוד" (שמות יט, יח). חז"ל דרשו, שההר נעקר ממקומו והתנשא באוויר, נתלה מעל העם כחופה.

נורא הוד היה המאורע, אש ולפידים, ענן ועשן וקול שופר חזק מאוד, עד לדיברות שיצאו מפי הגבורה, קול ה' בכה, קול ה' בהדר, קול ה' חוצב

25 In the same way, when the preceding verse from Devarim says, "You are all present this day before the Lord your God," the word כלכם does not merely denote the people as a general body but, more specifically, "all" of each individual. Thus at the time of Mattan Torah it is said, ויחן נגד ההר, "[They] encamped opposite the mountain" being in the singular form, as there was complete unity among them. They were as one, כאיש אחד בלב אחד. There was a unity within each individual. It was this total unity and completeness, free from any feelings of ambivalence, that created the pleasantness of this momentous event. Each person had to see, hear, stand and have intelligence at Mount Sinai, since only if one was in complete possession of his faculties could he effect a true acceptance of Torah. Conversely, if any faculty was lacking, the pleasantness implied by the words והערכ נא, "make pleasant" (in the morning blessings on the learning of Torah), ensuring from a "total acceptance" by the "complete" individual, could not be present.

23 להבות אש. האם היו חסרים כאן פרחים, האם היה נצרך כאן דשא ירוק, וכי בלעדיהם לא היה מתן תורה מספיק מרומם ומלא הוד?

אבל השאלה האמיתית נוקבת הרבה יותר: אולי אין זו שאלה, מדוע היו שם פרחים - למה לא, עבור מה נבראו הפרחים אם לא לקישוט וליופי, ואיזה מאורע ראוי לקישוט וליופי יותר ממתן התורה והתגלות השכינה, ממעמד כריתת הברית הנצחית בין הבורא לעמו הנבחר. אבל אם נשאל מה היה המימד המרשים ביותר במעמד הר סיני, מה הרעיש והפעים, הלא נדע את התשובה. היא כתובה בתורה:

"ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר, וקול השופר חזק מאוד, ויחדר כל העם אשר במחנה".

ועתה, הלא נתמה: כאשר עם ישראל ביקש לציין לדורות את מעמד הר סיני, לשמר את רושם המאורע, לא ציינו זאת לא בקולות ולא בלפידים, לא באש ולא בעשן. לא באחד הסממנים המנויים בכתוב. מכולם - ציינו סממן הנראה שולי, בירק ודשא ופרחים ריחניים. הלא דבר הוא!

התשובה לכך פשוטה ועם זאת כה יסודית וחשובה. שני פנים לו למתן תורה: מחד, אש שורפת וקול שופר מחריד. כלומר, דיניה חמורים ואוי לעובר עליהם, בנפשו הדבר! אבל בעיקרם - הן "חיים הם למוצאיהם", תורת חיים וחסד! הן נחמדים הם מזהב ומפז רב, ומתוקים מדבש ונופת צופים! לעובר על דבריה - היא סם המוות, אך למקיימם - סם חיים היא!

לפיכך, הסמל העיקרי במעמד הנשגב היו עבורנו הפרחים דווקא. ירק הנשגב, הרשמים שמילאו את העולם עם כל דיברה, היופי הנשגב שבתורה, ההנאה שבלימודה, השמחה, השמחה שבקיים מצוותיה, אותם אנו מציינים!!!

וזאת חובתנו כיהודים שומרי תורה ומצוות לחוש שהתורה ומצוותיה הן בבחינת סם חיים לעושיה.

ואולי החשוב מכל להרגיש שאין חיים ללא תורה, אין קיום ללא מצוות. רק התורה היא זו שמחיה את האדם.

הפרחים והשושנים בחג השבועות יכולים להוות סמל לריח התורה שכולו עונג, והלומד תורה כולו מבושש בריחה של תורה.

הבה נתבשרם כולנו לקראת חג מתן התורה בריח גן עדן הנותן ריחו גם לסובבים אותו.

R. Miller

לחיי כערוגת הבשם מגדלות מרקחים שפתותיו שושנים נטפות מור עבר.

*His cheeks are like a bed of spices, as sweet flowers: his lips are like roses dropping sweet-smelling myrrh.*⁵

Our Rabbis comment on these words:

אמר ריב"ל מאי דכתיב לחיי כערוגות הבושם, מכל דבור ודבור שיצא מפי הקב"ה כמתן תורה נתמלא כל העולם בשמים. וכי מאחר שמדבור ראשון נתמלא דבור שני, להיכן הלך? הוציא הקב"ה רוח מאצרותיו והיה מעביר ראשון ראשון. שנאמר שפתותיו שושנים נטפות מור עובר, אל תקרא שושנים אלא ששונים.

Rabbi Yehoshua ben Levi said, "What is the meaning of 'His cheeks are like a bed of spices'? With each utterance of God at the giving of the Torah, the entire world was filled with sweet-smelling fragrances of spices. If it so

*happened with His first utterance, where was there room in the world for the fragrances of His second utterance? God brought out of His treasure house a wind which removed all fragrance emanating from each utterance. As Scripture states: 'His lips are like roses dropping sweet-smelling myrrh' - do not read (roses) but שושנים (fragrances that changed)."*⁶

26 It is now clear why, with each utterance made by God, the whole world was filled with sweet-smelling perfume. This pleasantness was in effect created by the complete synthesis of the People of Israel with what they were hearing. In fact, they were in a state of such enthusiasm over what they heard, being totally committed to and aligned with it, that it was simply impossible for them to receive any more. This is the reason why the effect of the first utterance had to be dissipated,

Festival of Life
G-D'S GIFT • 255

27

Rabbi Yosei and the Sages argue as to whether the date the Torah was given was the seventh of Sivan or the sixth of Sivan (*Shabbos* 86b). Many say that the halachah is according to Rabbi Yosei — the Torah was given on the seventh of Sivan. If so, why do we say in our prayers that Shavuot is “*zeman mattan Toraseinu* — the time of the giving of the Torah”? We celebrate Shavuot on 6 Sivan, and the Torah was not given until the next day.

Also, although the Rabbis refer to Shavuot as “*atzeres*” (*Rosh HaShanah* 16a), connoting the “holy convocation” that accompanied the giving of the Torah, the Torah itself does not refer to Shavuot with this designation. The Seforno explains that this is due to the fact that the result of that convocation was nullified when the *luchos* were broken by Moshe Rabbeinu on the seventeenth day of Tammuz. So we can ask an even more fundamental question: why do we celebrate Shavuot at all as the day of the giving of the Torah? Even according to the opinion that the Torah was given on the sixth of Sivan, since that giving was subsequently rescinded and nullified, the Torah was not actually received until Yom Kippur.

The Ibn Ezra says that the son is not questioning what the mitzvos are. He questions why we were given this yoke of 613 mitzvos in contrast to all the other peoples, who suffice with seven easy commandments. The answer is that if G-d benefited us with redemption from Egypt, we should trust that the reason He gave us the mitzvos is for our good, and not for His benefit. That benefit, although predominantly in the World to Come, also gives us life in this world.

This echoes the words of Rabbi Chananya ben Akashyah: HaKadosh Baruch Hu wanted to refine the Jewish people and give them merit, and therefore He gave us an abundance of Torah and mitzvos (*Makkos* 23b).

Perhaps it is for this reason that Hashem introduced Himself in the beginning of the Aseres HaDibros as “the G-d who took us out of Egypt” and not “the G-d who created heaven and earth.” Just like the redemption from Egypt was totally and obviously for our benefit, so, too, the mitzvos, whose totality is represented by the Aseres HaDibros, are solely for our good and not for G-d's sake.

This concept does not contradict the Sages' statement that the mitzvos were not given to us to enjoy, but rather as a yoke around our neck (*Rosh HaShanah* 28a and *Rashi* there). True, the mitzvah itself may be a yoke — its observance may not be considered an immediate pleasure or enjoyment. But ultimately the purpose of that yoke is totally for our benefit and good.

Perhaps this is the intent of the Haggadah when it explains that this question represents the wise son. The answer we give him, which the Haggadah relates, is that we don't eat after the *korban Pesach* so that the taste of the *korban Pesach* remains in our mouths. The intent is that the benefit deriving from a mitzvah such as the *korban Pesach* is that which will remain with us in the final analysis, and so it leaves a palatable and enjoyable taste in our mouths.

29 Our Sages point out (*Sotah* 14a) that the Torah begins with *chesed*: Hashem clothed Adam and Chavah. The Torah also ends with *chesed*: Hashem buried Moshe Rabbeinu. This demonstrates that the entire foundation of the Torah is *chesed*, G-d's total giving and kindness to His servants. Torah is solely an expression of kindness and G-d's desire to do good for us. In this light, Torah is not an imposition on our life, but rather it is meant to provide us with a framework within which to earn eternal reward for our own good.

Delving deeper, the impact of the Torah begins with G-d's kindness in covering man's embarrassment of a body that transgressed G-d's will. G-d gave man a modest framework within which to utilize that body in His service, to purify it and elevate it, to be G-d-like. Finally, after man achieves this by observing the entire Torah, the Torah concludes and culminates with the kindness of G-d in burying the body of Moshe Rabbeinu, which became so holy and G-d-like that only G-d Himself could bury it, putting it away until the resurrection of the dead.

→ This is the essence of the Torah, to guide one to utilize one's body in G-d's service and to thus elevate it from the shame of pure materialism to the lofty level of G-dliness.

30 In this light, we can understand the words of our Sages (*Yerushalmi, Peah* 1:1) concerning the deeds whose fruits a person benefits from in this world while the principal reward remains for the next world. These deeds are basically between man and man — visiting the sick, comforting mourners. What then is the meaning of the conclusion — “and the study of Torah is equal to all of them”? How does Torah study fit with the other kindnesses? Rav Aharon Kotler, zt”l, explains that the greatest gift to the world is the study of Torah because the Torah itself enables all of existence to exist. Thus, the greatest *chesed* is Torah study.

→ In this vein, our Sages tell us that the Torah was given after three days of preparation (*Shabbos* 87a). Just as the trees and vegetation were created on the third day of Creation, and they satisfy the necessities of life, similarly the Torah is a tree of life, satisfying the spiritual necessities of life. This is what our Sages intimate when they tell us that *tov*, “good,” applies exclusively to the Torah (*Avos* 6:3). The Torah is all good — everything in it is totally for our benefit.

31

This was the mistake of the nations of the world, who, when offered the Torah, asked what it contained. G-d informed the children of Esav that it contained the prohibition of murder (*Yalkut Shimoni* 951). They questioned why this did not conflict with the blessing they received from Yitzchak Avinu, that they should “live by the sword” (*Bereishis* 27:40). Hashem leaves them and goes on to the next nation. Why didn't Hashem answer their question and explain to them that there was no conflict. Why didn't He tell them that living by the sword is not murder, but rather that they would be mercenaries in time of war? Why did He just leave them abruptly and go on to the next nation?

Perhaps the answer lies in the response of the nation to G-d's offer. When one asks someone to do him a favor, he must respond by first asking what it is before committing himself to comply. When one offers someone a present, the recipient doesn't need to ask what it is; he receives it graciously and later discovers what it is. From the nations' perspective, G-d was asking them for something, and so they asked what it was. This disqualified them from receiving the Torah. Only the Jewish people understood that G-d was offering them a benefit — He was giving them a present. They responded correctly, “*N'aseh v'nishma* — We will do and hear.” Give it to us, they said, and later we will find out what it entails.

32 This is the meaning of Bilam's prophecy, "V'lo ra'ah amal b'Yisrael — G-d does not see the effort and bother amongst the Jewish people" (Bamidbar 23:21), according to the Ohr HaChaim. He does not sense that we consider the Torah and mitzvos a burden and a bother, but an opportunity. It is like a treasure map that instructs one to travel far and dig deeply to find a treasure. Although following the map demands effort and expense, the ultimate treasure makes the map an opportunity and benefit, not a liability.

33 Rabbi Eliezer holds (Pesachim 68b) that one can either celebrate a yom tov on a physical level, fulfilling the verse that a yom tov is a day of "lachem," for you (Bamidbar 29:35). Or, it can be celebrated in a totally spiritual manner, fulfilling the verse "latlashem — a day for Hashem" (Devarim 16:8). Rabbi Yehoshua holds that one must divide the day between these two pursuits. However, everyone agrees that Shavuot, the day the Torah was given, must be celebrated both on a physical and spiritual level. This emphasizes that the Torah is a very concrete benefit on all levels → material and spiritual. This is one of the sources for the custom of bringing flowers and greenery into the home and shul on Shavuot. Rav Yaakov Emden, zt"l, attributes this to the mitzvah of simchas yom tov, enjoying the yom tov enhanced by aromatic plants. But if this is the reason, why don't we practice this custom on all yamim tovim? Perhaps the obligation to enjoy Shavuot physically is more intense than all the other yamim tovim, so we add to it the pleasures of sight and smell to emphasize that Torah benefits all aspects of man's existence.

ומענה קיו בן בנו של קיו כאשר נותן המתנה הוא מלך מלכי המלכים הקב"ה והמתנה היא התורה הקדושה. כשבאים אנו להודות להשי"ת על המתנה הגדולה והיקרה ביותר שנתן לנו בכבודו ובעצמו. עלינו להודות שתי הודאות, על כך שקיבלנו מתנה מופלאה שאין לה ערך המיון כלל, אשר כל חפציו לא ישוו בה — התורה, ועל כך שנותן המתנה הוא השי"ת בכבודו ובעצמו.

ומאמב ששתי ההודאות הם על שני דברים שאין לתאר גדול חשיבותן הרבה.

ואין הלב יכול להכיל את ההודאה והשמחה הגדולה על כל הטוב שנמלנו ה' בחסדו הגדול שנתן לנו בעצמו את התורה, נראה לומר, שלכן נקבעו שני ימים טובים להודות על מתן התורה, חג השבועות, בו מורים אנו ושמוחים על עצם קבלת התורה, המתנה הטובה שקיבלנו, כדקאמר רב יוסף יאי לאו האי יומא נר"ל שבועות) כמה יוסף איכא בשוקא" (פסחים סח,ב) — והיינו, דההודאה בשבועות היא על המתנה הגדולה בה זכינו בקבלת התורה, מתנה ששינתה את כל מהות היינו, כדברי רב יוסף.

ואולם, יחד עם זאת, חייבים אנו להודות על החסד הבלתי משוער שהשי"ת הוא הוא שנתן לנו מתנה זו. ומותר שהטובה והשמחה וההודאה ע"ז מרובה, תיקנו הגאונים מועד נוסף להגות את ההודאה שה' הוא שנתן לנו התורה, והו' בשמחה התורה בחג שמיני עצרת, הומו' בו מתייחדת כנסת ישראל עם קוב"ה ומתקרבת אליו בדביקות נפלאה, כדברי חז"ל "אני ואתם נשמח יחד" ריעילה ושמחה בך", שהשמחה היא בו ובישועתו שהוא הנותן לנו התורה.

שלום

שבועות

נתיבות

37

35

יש להוסיף בהטעמת הדברים, שבאמת נקבעו שני הי"ט דשבועות ועצרת: חג השבועות כהודאה על קבלת התורה, ושמיני עצרת כהודאה על נתינת התורה ע"י הקב"ה — דקא בהתאמה זו.

כבר נתבאר במקום אחר, שכאשר חטאו בניי בעגל ושבר משה את לוחות הברית הראשונות, לא נתבטלה הברית הראשונה, אלא בברית של מתן לוחות שניות היתה קבלה באלה ובקללות של רברי הברית הראשונה, כמיש הרמב"ן בריש פרשת בהו: "אבל קיבלו עליהם הברית הראשונה באלות ובקללות אלה". כלומר, שקבלת התורה ע"י בני ישראל היתה ונשארה בעת מתן הלוחות הראשונות, ובברית הברית ולוחות שניות לא היתה קבלת תורה מחורשת, אלא חיזוק לקבלת התורה וקיום הברית ולוחות ראשונות מצידו של הקב"ה. וכפי שמבואר טעם הענין בדברי הרמב"ן בסוף פרשת כי תשא, שביטול הברית דמתן לוחות ראשונות היתה רק מצידו של הקב"ה לפי שחטאו ישראל בעגל, ולכן כרת הקב"ה ברית דמתן הלוחות השניות באלות ובקללות. ותנאי הברית השניה היו חומרות שהחמיר הקב"ה וחיזק את הברית הראשונה שלא יפרו אותה בניי פעם נוספת.

ומענה מוטעמים הדברים הפלא ופלא. לפי המבואר לעיל שכלל ישראל קיבלו את התורה בסיון ומצידם לא בטלה קבלה זו, אבל מצד הקב"ה נותן התורה היתה נתינת נוספת בלוחות שניות שהיו חיזוק לנתינת הראשונה, ואם כן החג מצד המתנה החשובה שאין למעלה ממנה בכל הברואה, נחוג במועד קבלתה ע"י ישראל — בשבועות, שאו חוגגים את נתינת התורה ומורים על המתנה החשובה.

36

ביום חג השבועות ישנה הארה מיוחדת וזהו הזמן המסוגל ביותר לקבלת התורה. יום זה אף מהווה מקפצה לשנה כולה לאדם אשר הכין את עצמו מבעוד יום ליום הקדוש, יום קבלת התורה.

שיצמת יום קדוש זה היא כה מיוחדת עד שלא היה צורך לקב"ה לצרף לחג השבועות מצוות נוספות. מה שאין כן בשאר החגים אשר בהם ישנן מצוות מלוות כגון- בחג הטובות- ארבעת המינים, שמחת בית השואבה ואושפיזין. בראש השנה- שופר, סדר הקערה בשולחן, תשליך וכיו"ב. אך לתורה אין צורך בהגברה, אין צורך במלווים, התורה מסוגלת לתקן את הכל ללא סיוע נוסף. ואדרבה, שאר החגים מקבלים סיוע מחג השבועות כגון בראש השנה בו אומרים בתפילה: "אתה נגלתה לעם ישראל במעמד הר סיני" וכו'. אך התורה אינה צריכה סיוע כפי שדרשו דורשי רשומות "זאת התורה לעולה למנתה ולחטאת ולאשם, ולמלואים ולזכות השלמים", וכך פירשו: "זאת התורה" כשיש לימוד תורה, אין יותר צורך בקורבנות כדי לכפר על העוונות, לא עולה, לא מנחה וכו'.

וזה יסוד גדול בעבודת ה' שכאשר יהודי מקיים מצוה, כגון שמתעטף בציצית או מניח תפילין, אף אם אין לו כשעה זו הארת הרעה ורגשי הלב, הרי עצם קיום המצוה שזוכה לקיים את רצון ה' צריך להיות אצלו התענוג הגדול ביותר מכל התענוגים. וע"ז הוא מברך ברוך אתה ה' אמי"ה אשר קרשנו במצוותי וצונו. הודי" על עצם הזכי" שהוא מקיים את צווי השי"ת. ובאמת כלום יש תענוג גדול מזה שבשר ודם קרוץ מחומר וזכה לקיים את רצון השי"ת. ולתעטף בציצית או להניח תפילת, הלא עצם קיום המצוה היא הזכי" הגדולה ביותר עבורו, וכשיהודי מגיע לרגש הזה הלא זה באמת התענוג הגדול ביותר מכל התענוגים, מה שזוכה לקיים את רצון השי"ת, וכדאיתא ממרן מקוברין וי"ע שבכל פעולה שיהודי עושה צריך להכניס שמתה והתעוררות בלבו מזה שהולך לקיים רצונו יי'.

וכן כאשר ניגש להתפלל, אף אם אין לו הארת הרעה ורגשי הלב, צריך להתמלא שמחה ותענוג ממה שזוכה להזכיר את שם השי"ת, וכמו שאמר מרן אדמו"ר בד"ש וי"ע, צהלה ורנה לזכר מלכותו, איש יהודי צריך להיות מלא שמחה וצהלה ממה שזוכה להזכיר את שם השם, ברוך אתה ה', זו צריכה להיות השמחה הגדולה ביותר אצלו, שהוא כשר ורם וזכה להזכיר את שמו של מלך מלכי המלכים הקב"ה. כמי"כ כבוד ש"ק ומוחו ולבו אטומים מבלי הארת הרעה ורגשי הלב. עליו להתעמק בגדול הזכי" שזכה לשבת קודש, אשר בניי וכן בניי ישראל אתה היא לעולם, וישמחו במלכותך שומרי שבת, פי' לשמח בה שזכה להיות משומרי שבת כפשוטו, אשר מי ידמה לו, וצריך שיחמלא שמחה והתלהבות ובענוג

בזה נתבאר עוד בלבו עומק דבר תמוה שהיה קשה על פי דרך ה' הנ"ל כי אחרי שמבאר שם כי כל תיקון ואור גדול שהאיר פעם שוב מאיך בשוב אותה תקופה הוסיף שם, כי על כן בפסח נצטוונו כי כ"ח מצות זכר ליציאת מצרים כדי שתחדש בנו על ידי המצות תולדת אותו תיקון, ומוסיף שם ועל דרך זה חג השבועות למתן תורה. וצריך ביאור כי אדרבה אין שום מצוה זכר למעמד הר סיני ובמה נמשך התיקון והאור עלינו בחג השבועות. אולם על פי כל הנ"ל מביאר היטב כי כל המצות ונוסח הברכות ונוסח התפילות הכל סובב והולך סביב לזמן מתן תורתנו - משעה שמתחילין לקדש "אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון וקדשנו במצותיו" עד המבדיל בין קודש לחול בין אור לחושך בין ישראל לעמים, וגם לרבות כל המצות שמברכין עליהם בלשון נוכח ונסתר "אשר קדשנו במצותיו" וכל התפלות שמתפללים אתה בחרתנו מכל העמים... וקדשתנו במצותיך וקרבתנו מלכנו לעבודתיך, הכל ממש הוא זכר למעמד הר סיני. וכשיודעים זאת ומכוונים כן בשוב תקופת הזמן ההוא הרי בודאי יאיר עלינו אור מעין האור הראשון ותחדש תולדת התיקון ההוא במי שקבלו!

ואם כן אפשר לבאר גם בנוגע לחג השבועות באופן זה דבאמת טובה גדולה היא לנו מה שקבע הקב"ה היום טוב של שבועות ליום הדין והוא כדי להרבות זכויותינו ולדון אותנו במצב הכי נעלה שלנו. כי הנה החג נקבע דוקא לשמחה של תורה וכמו שכי רש"י שם בפסחים (סי'ח): הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכס ז"ל שישמח בו במאכל ומשחה להראות שנות ומקובל יום זה שניתנה תורה בו, עכ"ל. הרי שבשמחת יו"ט ביום זה אנו מקבלים על עצמינו כל התורה כולה ללמוד וללמד לשמור ולעשות כאשר עשו אבותינו בחר סיני קבלה אמיתית בלב שלם מתוך שמחה גדולה של שזכו לכך. האם יש קבלת עול מלכות שמים גדולה מזו! האם יש מדרגה רמה ונשגבה לישראל גבוהה מזו! ובמצב כזה דוקא רצה הקב"ה לדון את ישראל כדי להוציא לאור משפטינו איום ונורא.

ועל פי דרכנו מביארים דברי הירושלמי הנ"ל כמין חומר כי ברי"ה העבודה היא ליכנס לפני ה' על ידי עבודת המלכיות ועל ידי זה זוכים בדין כאילו נבראתם בריה חדשה. וכן בעצרת העבודה היא לקבל עול תורה שעל ידי זה נחשב כאילו לא חטאתם מימיכם ודברים אלו מרומזים בפסוקים של קרבנות היום כי חן חן עיקר עבודת חיים ותכליתה היא שנוכה בדין בימים אלו.

אמנם בזה חלוק היום טוב של שבועות מיו"ט של ר"ה אשר ברי"ה מחמת ירידת הדורות צריכים התעוררות מבוחר של פחד הדין וידעת המשפט לעורר

41 שבת

הקדמה

מלכתא ר' פנחס

ומהי השבת, הנה חז"ל אמרו (שמ"ר כ"ט ט') כשנתן הקב"ה את התורה, צפור לא צווח עוף לא פרח שור לא געה אופנים לא עפו שרפים לא אמרו קדוש הים לא נזדעזעו הבריות לא דברו, אלא העולם שתק ומחריש ויצא הקול אנכי ה' אלקיך. ונראה המובן בזה, לא שרצה לומר שכולם שתקו כדי שהקב"ה יאמר את האנכי, אלא שזה ממילא היה - שברגע שכולם שתקו, ובטלו כל המחיצות - באותו רגע ממילא נשמע הקול המכריז על האמת לאמיתו, שה' הוא האלקים. וזה ממש מהותה של השבת, כיון שכל מלאכת העולם שוכתה, ממילא מעצמה נשמעת האמת לאמיתו, שאין עוד מלכו.

קריאי מועד

לא זו בלבד שמאורע אדיר זה היה מיוחד במינו, אלא שהוא בישר מהפך בתולדות תבל. עם מתן תורה פנים חדשות ירדו לתבל. "דועים למדי דברי המדרש (שמות רבה כט. ט):

אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן: כשנתן הקב"ה את התורה, צפור לא צווח, עוף לא מרה, שור לא געה, אופנים לא עפו, שרפים לא אמרו קדוש קדוש, הים לא נזדעזע, הבריות לא דברו, אלא העולם שתק ומחריש, ויצא הקול: "אנכי ה' אלוקיך".

דבריהם אלו לא רק מבטאים את עוצמת הדממה שהייתה בשעת קבלת התורה. הם מודגשים שהעולם כולו עצר ממהלכו בעת ההיא. מכאן ואילך

42

תורת

אמת

שבועות

נפתח דף חדש בתולדות האנושות. העולם שלאחר מתן תורה אינו העולם שהיה עד ליום שלפני כן.

הוא הדבר שרמזו לנו חז"ל בדבריהם (ובאים קטו, א):

שכשניתנה תורה לישראל, היה קולו [של הקב"ה] הולך מסוף העולם ועד סופו, וכל מלכו טובדי כוכבים אחוזתן רעדה בהיבליהן... נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע, ואמרו לו: מה קול ההגיון אשר שמענו, שמא מבול בא לעולם?... אמר להם חסדה גנוזה יש לו בכת גנוזי, שהייתה גנוזה אצלו התקעיד דורות קודם שנברא העולם וביקשה ליתנה לבניו שנאמר: "ה' עוז לעמו יתן". מיד פתחו כולם ואמרו: "ה' יברך את עמו בשלום".

מלכי האומות שאחזתם רעדה, לא היו סתם פחדנים. אילו כן היה, לא היו חז"ל מוצאים לנכון לקבוע שטותם בתוך דבריהם הקדושים. אותם מלכים אכן קלטו שמחן תורה משמעותו סוף וקץ לתמונת המצב של העולם שהייתה עד לאותה שעה. הם רק שגו בסוברים שקץ זה מבשר כליון מוחלט של האנושות. כדרך שהיה במבול. החידוש שחידש להם בלעם היה שמאכן ואילך אכן הסל סדר שלם של תחזה ומתחיל זמן העולם של תורה.

43 חיים שיש בהם

בכל חג שבועות לפני התפילה, רגיל היה האדמו"ר רבי נחמן מברסלב זצ"ל, לצאת לשדות הירק שמתוך לעירו, אומאן, כי מנהג חיים בירק.

אף הוא היה אומר:

* - אילו זכה אדם לשמוע איך כל עשב ועשב אומר שירה לקב"ה - היה זוכה אף הוא לומר שירה אמיתית.

איתה נגמרה, מפני מה אמרה תורה כתיבו שתי הלחם בעלמם, מפני שפגרת זמן פירות האילן הוא. אמרה תורה הביאו לפני שתי הלחם: כדי שיחברו לכם פירות האילן, ופירש"י ז"ל כמ"ד עץ שחבל הדביר הפס ה"ב. ולכנין זה למה מביאין דווקא חטים. [* שנסתם איש יקרא פרי - רק אליבא דמ"ד חז"ל]. וכלא יפ פירות מדבשת במשגם. [* כקראים נוודי קדום אליבא דר"ע]. גם למה נסתרה הלחם. שצלונו חכר בלשון רבים - תבואה שגשגות. גשמי שנה. ורק בזה נקטו לשון יסוד. פירות האילן. אמנם י"ל כי יתקב המכוון על אילן של הדביר. שנקרא עץ הדעה טו"ר. מנבדל בעולם לעורך הבחירה. והוא חבל הקליפה ונחמנד טו"ר ברע. וכך היה חנוי ועומד עד שפמדו ישראל על הר סיני, ולא פסקה זכמתן. ועשה מהאילן עץ חיים כיה לתחיקים זה. וקדושה זו מחשורר בכל ענה כגם כשנעושה. שיחברו פירות האילן כזה ממקור הברכה להיות כלו טוב: